

Budget och skuldrådgivningen i Falu kommun

Budgetrådgivning

Skuldrådgivning

Samlingslån, avbetalningsplaner, ackord, skuldsanering

- år 2008 11 st ansökningar skuldsaneringar
- år 2014 32 st
- år 2019 100 st
- ökning på 5 år **200%**
- ökning på 10 år **800%**

- existensminimum 5 år
- skuldsanering = ej skattepengar
- över 90% skuldsätter sig inte efter skusan

- 200 besökare per år

Förebyggande arbete

Antal skuldsatta och skuldbelopp hos kfm

• Falun	1 452	240 649 700
• Borlänge	1 768	257 120 506
• Varberg	1 163	312 307 273
• Östersund	1 580	304 897 809
• Norrtälje	2 204	623 729 855
• Gotland	2 110	365 201 686
• Nyköping	1 757	356 215 617
• Skövde	1 160	322 816 619
• Trollhättan	1 773	308 682 803
• Sverige	397 161	82 664 627 114

Nulägesanalys +65 år

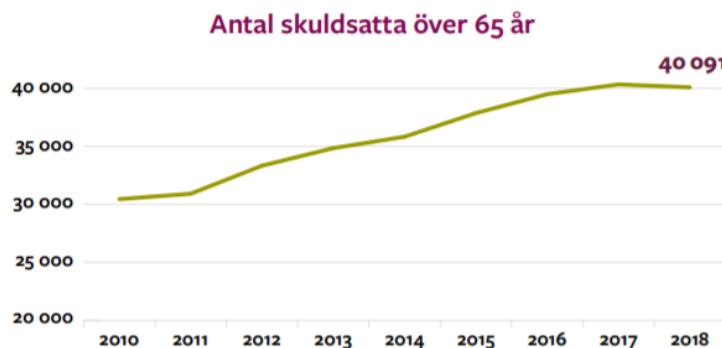
- Fler äldre lever med skulder – få söker hjälp
- 40.000 pensionärer i landet hos kronofogden.
- Antalet skuldsatta personer över 65 år ökar, de flesta har haft skulder hos Kronofogden i många år.

53%

av pensionärerna med skulder hos Kronofogden har haft skulder i mer än 20 år

92 900 kr
medianskuld för personer **över 65** år

50 500 kr
medianskuld för personer **under 65** år

- Pensionärer har nästan dubbelt så stora skulder som de under 65 år. En stor del av skulden är räntor.
- Löneutmätning eller skuldsanering är vanligt bland äldre med skulder. Dessa personer är en dold grupp som inte har uppmärksamats i andra mätningar baserade på disponibel inkomst bland äldre.
- Allt fler pensionärer över 80 år har fått sin första skuld hos Kronofogden de senaste åren. Med stöd från omgivningen skulle många kunna undvika att skulder skickas till myndigheten.

FALUN

2017**2018****2019**

Totalt 1 648 st

1 584 st

1 452 st

+65 år

167 st

182 st

176 st

Män 102

114

104

Kvinnor 65

68

72

Totalt belopp +65 år

52 482 626

56 244 545

55 784 056

Exempel varningstecken/risker

- Dating bedrägerier på nätet
- Investeringsbedrägerier på nätet
- Spel
- Separationer
- Dödsfall
- Förtidspension
- Låg ålderspension
- Bank id/säkerhetsdosa
- Ensamhet, saknar anhöriga som kan hjälpa till
- Missbruk
- SMS lån, snabblån

DAGENS NYHETER.

- **EkonomiSkuldsatta kostar samhället över 200 miljarder**
- Sedan kreditavregleringen 1984 är c:a 400 000 svenskar skuldsatta med en sammanlagd skuld på drygt 80 miljarder kronor - och en årlig kostnad för samhället på över 200 miljarder kronor. Det hävdar Richard Ahlström, docent vid Malmö högskola.

Överskuldsättningen drabbar

- Den enskilde
 - psykisk ohälsa, missbruk, kriminalitet
 - en överskuldssatt person löper 9 gånger större risk att bli sjuk
 - c:a 17% av alla överskuldssatta har försökt ta sitt liv
- Barnen, familj och närstående
 - Bryta "arvsmönstret", skapa nya vanor
 - Barnperspektivet, Tillsammans för varje barn, Agenda 2030
- Samhället
 - **Årlig kostnad 200 miljarder kronor i riket**
 - Faluns befolkning motsvarar 0,58% av Sveriges befolkning
 - Faluns andel av antal skuldsatta svenskar hos kfm motsvarar 0,38%
 - **Årlig samhällskostnad i Falun 760 000 000**
 - **500 000 i snitt per överskuldssatt person**

Målgrupper och kontakter

- Gymnasiet åk 2 c:a 500-600 elever
- Vuxenslussen + Ungdomsslussen, AIK c:a 100 personer
- Akt.center (Hälla + Ta till vara) c:a 50 personer
- Psykiatri
- Personliga ombud
- Boendestöd
- Socialförvaltningen
- Gode män
- Kopparstaden

Risikfaktorer framtiden

- Lågkonjunktur
- Ökad arbetslöshet
- Högre räntor
- Psykisk ohälsa
- Kreditmarknaden
- Spel
- Kontantlöst samhälle

MINA PENGAR

Utbildningen som ger
dig kunskap och makt
att fatta egna beslut.

Vår vision

*"Att Falu kommun som första kommun i Sverige
diplomerar alla gymnasielever i årskurs två i
privatekonomi och konsumenträtt"*

MINA PENGAR

- En utbildning i privatekonomi och konsumenträtt för alla elever i Falu kommun.
- Budget och skuldrådgivare Peter Kindström
- Konsumentjuridisk rådgivare Therese Andrén

Vårt uppdrag är att tillsammans fånga engagemang för de här viktiga frågorna.

Agenda 2030 som grund för planering och uppföljning i Falu kommun

Developed in collaboration with: TROLLBÄCK + COMPANY | TheGlobalGoals@trollback.com | +1 212 529 1010
For queries on usage, contact: dpcampaigns@un.org | Non official translation made by UNRIC Brussels (September 2015)

- ***”Barn och unga är prioriterade i Falu kommuns arbete”***
- ***”I Falun har alla rätt till trygghet och hälsa”***

För vem?

- 18 år, myndig, ingå avtal
- förberedelse för vuxenlivet
- erfarenheten visar att 18-19 år är bra ålder

- samarbete mellan Falu kommuns gymnasieskolor och Konsument Falun

- samtliga gymnasieelever i årskurs två

- ett samarbete med berörda lärare, men där Konsument Falun administrerar utbildningen för att undvika att skapa ett merarbete för lärarna.

Varför?

Överskuldssättningen i Sverige ökar, våra medborgare mår allt sämre och konsumentklagomålen ökar, men varför?, och hur ska vi bryta den negativa trenden?

Det är bevisat att de personer som tidigt tar kontroll över sin ekonomi och sina rättigheter skapar bättre förutsättningar för att undvika skulder och felaktiga köp och får därmed bättre försutsättningar för en bra start på vuxenlivet.

Stora samhällskostnader - kontantlöst samhälle - överskuldssättning.

- I Falu kommun kan vi beräkna den årliga samhällskostnaden till 600-700 miljoner kronor på grund av överskuldssättningen. Produktionsbortfall, försörjningsstöd, vård, arbetsmarknadsinsatser m.m.

Brist på kunskap och konsekvenstänkande

- som på sikt leder till en sämre ekonomi både för den enskilde, kommunen och samhället i stort.

Beteendeförändring hos den enskilde individen.

- är något som vi ser som ett av de viktigaste målen

Att som första kommun i Sverige prioritera ett förebyggande arbete kring konsumenträtt och privatekonomi och med hjälp av en framtagna modell certifiera alla gymnasieelever i årkurs två

”KOP-diplomering”

(konsumenträtt och privatekonomisk diplomering)

- Steg 1: Förebyggande lektion
 - Steg 2: Genomgång tillsammans med Konsument Falun
 - Steg 3: ”Prov”, utvärdering och KOP-diplomering
-
- Bokningsschema med c:a 50-60 tillfällen att boka in sig på skickas till berörda lärare i god tid

Steg 1 – förebyggande lektion

Den förebyggande lektionen sker med hjälp av läraren och syftar till skapa diskussion och frågor kring de två områdena. Tanken är att eleverna i mindre grupp får diskutera kring olika rubriker som tar upp konsumenträtt och privatekonomi (se nedan). Elevernas svar och funderingar antecknas och skickas vidare till Konsument Falun som i sin tur följer upp detta under *Steg 2*.

”Jag älskar att shoppa”

Vilka produkter?, I butik eller via e-handel?, Vad får dig att handla?, Vart ser du annonserna?, Hur betalar du?, Sparar du kvitto? **Uppgift:** Hur mycket handlar du för under 1 vecka, skriv ner vad ni handlar och räkna ihop summan i gruppen. Om ni lockades av en annons så ta gärna ett kort på annonsen och ta med till steg 2.

”En fika på stan eller en energidryck i farten”

Hur ofta fikar du? Vad köper du? Varför köper du just ”din” vara? Hur betalar du?

Uppgift: Undersök vad en kaffe/smootie/läsk och chokladboll kostar på olika caféer i stan. Jämför vad det kostar att köpa ett paket chokladbollar/läsk/smootie i en matbutik?

”En ny dator för lånade pengar”

Spelar du ofta dataspel? Köper du tillbehör till ditt spel via internet? För hur mycket pengar handlar du för under en månad? Hur betalar du? **Uppgift:** Jämför en specifik bärbar dator på olika butiker vi internet/butik och se om priset skiljer sig? Måste man betala datorn på en gång eller kan man låna pengar för att köpa datorn? Hur många månader kan man få på sig att betala tillbaka pengarna? Hur mycket måste man betala varje månad?

Steg 2 – Genomgång tillsammans med Konsument Falun

Som steg nummer 2 kommer *Konsument Falun* ut till klassen/klasserna och har en case-baserad lektion tillsammans med eleverna/läraren. Tanken är att lektionen ska bemöta de frågor och funderingar som kom upp under steg 1 och att fördjupa elevernas kunskaper i de båda områdena.

Målet är att försöka få en beteendeförändring hos den enskilde eleven, d.v.s. att eleven börjar reflektera och analysera varför hen gör på ett visst sätt och vilka konsekvenser det kan få.

På följande sidor följer delar av vad man tar upp under lektionen med Konsument Falun.

falun.se/ ellos PLUS VARUMÄRKEN OUTLET Kundservice Låna/Betala/Försäkra

Låna, betala & försäkra Beräkna din månadskostnad

Lånet återbetalas med ett fast belopp varje månad. Vad din månadskostnad blir beror bl.a på lånets storlek och på hur lång tid du betalar tillbaka lånet.

Dra för att välja ditt lånebelopp
1000 kr **648 kr x 12 mån x 5 år** 20000 kr

Dra för att välja hur lång tid du vill betala tillbaka
1 år **5 år**

= 38 880 kr

Din månadskostnad (inkluderat lösa 30%, effektiv ränta 34,40%) **648 kr/mån** Använd nu

Med vår kalkylator kan du räkna ut vad din månadskostnad skulle bli. Prova med olika belopp och återbetalningstid för att se hur det påverkar månadskostnaden. Om du väljer längre återbetalningstid blir månadskostnaden lägre.

Tänk på att ett lån alltid innebär en kostnad. Du kan när som helst lösa hela eller delar av studien utan att det kostar dig något extra.

Effektiv ränta, enligt KOF's anvisningar, vid lån på 10 000 kr och 2 år är 34,49 %. Ingen aussetings- eller uppläggningskostnad tillkommer.

Kreditkostnad: 18 880 kr

Få vårt nyhetsbrev: Prenumerera

Du lånar 20 000 kr **MEN** du får betala 38 880 kr i ränta och avgifter

2017-02-17 **FALUN**

MINA PENGAR

Räkningen, fakturan Vad händer om jag inte kan betala ?

Räkningen från början	100 kr
Påminnelseavgift	80 kr
Inkassoavgift	180 kr
Betalningsföreläggande	300 kr
Ombudsarvode	300 kr
Utslag (utmätning)	600 kr

Räkningen nu **1620 kr**

Tillkommer min 7,5% dröjsmålsränta från dag 1 efter förfallodagen

Betalningsanmärkning

MINA PENGAR

Småutgifter

Fika på stan	1 gång i veckan á 50 kr	2 600 kr
Chips, 200 g	2 per vecka á 23 kr	2 390 kr
Läsk 50 cl	1 st. per dag á 18 kr	6 570 kr
Vin	4 flaskor månad á 70 kr	3 360 kr
Starköl	12 flaskor/månad á 15 kr	2 160 kr
Cigaretter	1 paket per dag á 60 kr	21 900 kr
Snus	1 dosa varannan dag á 53 kr	7 850 kr
Energidryck	1 om dagen á 20 kr	7 300 kr
Matlåda/Äta ute	20 måltider/mån x 70 kr (skillnad äta ute/laga maten själv)	16.800 kr

falun.se/ Min Budget Månad: **Totalt:**

Inkomster-efter skatt = studiemedel 9.904

Fasta utgifter

- Hyra 4.000
- Hushållsel + 300
- Hemförsäkring + 100
- Litteratur + 300
- Telefon + 250
- Internet + 250
- TV avgift + 185
- Resor kollektivtrafik + 540
- Övriga fasta utgifter + 0

Tot. fasta utgifter = till räkningsskontot =5.925 -5.925

Kvar efter fasta utgifter = 3.979

Rörliga utgifter = privatkontot

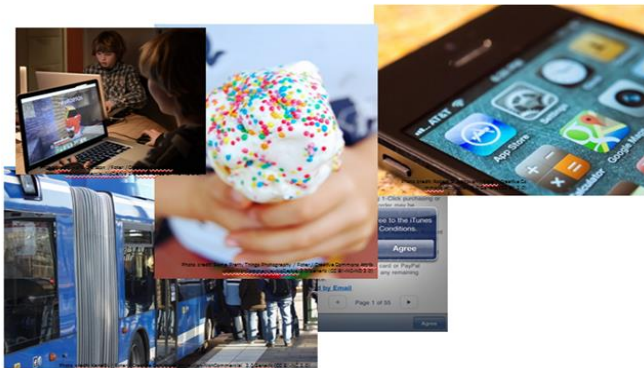
- Mat, tvätt, hygien m.m 3.100 3.100
- Övriga rörliga utgifter

Kvar (= övert. till sparkonto) sparande, nöjen, fritid, kläder, skor 879

2017-02-17 **FALUN**

Vad är egentligen ett avtal?

2017-02-17

FALUN

Case – vem har rätt?

- Susanne köpte ett par hörlurar för 795 kr. Vid köpet blev hon lovad tio dagars öppet köp. När Susanne kommit hem ångrade hon sig och gick till affären för att få tillbaka sina pengar. I butiken nekades hon detta eftersom hon hade slängt bort kartongen de låg i.

Susanne yrkade att få tillbaka det hon hade betalat för lurarna.

Säljaren bestred kravet.

2017-02-17

FALUN

Fel på varan -vad kan man göra då?

Få varan *reparerad* eller få en *ny* vara

Få prisavdrag

Häva köpet

Få skadestånd

2017-02-17

FALUN

Allt handlar om varumärken

- Unga som målgrupp
- Varumärken pratar med mervärden
- Vi shopper attityder och identitet

2017-02-17

FALUN

Steg 3 – KOP-test, utvärdering & KOP-diplomering

Den avsluta delen blir att övergripande stämna av om eleverna tagit till sig kunskaperna i konsumenträtt och privatekonomi genom ett s.k. *KOP-test*. Testet kan genomföras av läraren och därefter skickas till Konsument Falun som utfärdar diplom till eleverna.

Som ett avslutande moment bör även eleverna fylla i en utvärdering. Uppföljning och utvärdering blir ett viktigt moment för att hålla kursen på en nivå som intresserar deltagarna och för att utveckla *KOP-diplomeringen*.

KOP-test - Utkast (ska fyllas på m fler frågor)

Hur lång är reklamationsrätten i Sverige? 2 år 5 år 3 år

Hur lång är ångerrätten vid köp på distans ex. internet/telefon? 1 år 2 år 3 år

Är det lag på att butikerna har öppet köp/bytesrätt? Ja Nej

Kan du använda konsumentlagarna om du handlar av en privatperson? Ja Nej

Kan du använda ett kontoutdrag om du ska reklamera? Ja Nej

Är en budget en beräkning på kommande inkomster och utgifter? Ja Nej

...

...

...

Nämna tre saker som är viktigt att kontrollera innan du handlar i en e-butik.

Beskriv kort vad vi kan påverkas av när vi handlar i butik och på internet.

Beskriv kort vad som händer om du inte betalar din räkning i tid.

Vad tycker du är det viktigaste du har lärt dig av utbildningen i konsumenträtt och privatekonomi?

...

...

Diplom
till

Namn Efternamn

Innehavaren av detta diplom har deltagit i en utbildning om konsumenträtt och privatekonomi, *KOP-diplomering*. Deltagaren har fått fördjupade kunskaper i dess områden, dess påverkan och riskanalys. Utbildningen är ett samarbete mellan Konsument Falun och Falu kommuns gymnasieskolor.

Falun den xx - xx månad 2017

Ellen Gräfnings
Konsumentjuridisk rådgivare

Peter Kindström
Budget- och skuldrådgivare

FALUN **Konsument Falun**
Konsumentjuridisk rådgivning
Budget- och skuldrådgivning

Utvärdering - Mina pengar

Vad tycker du om helheten av utbildningen? (1 = lägst, 5=högst)

1 2 3 4 5

Vad tycker du var bra med utbildningen och de tre utbildningsstegen, *förberedande lektion, föreläsning* och avslutning med *test/diplom*?

Det var en lärorik och givande utbildning.
Opplägget var mycket bra.

Vad tycker du om följande moment under *föreläsningen* som Peter och Therese hade?

Tid Det var lagom. Tillräckligt för att vi skulle säga allt men inte tappa oss

Innehåll Bra och lärorikt

Föreläsarna

Muycket bra och pedagogiska

Vad tycker du var mindre bra?

Inget

Övriga synpunkter

Tack för att du tog dig tid och svarade.
Therese och Peter

Utvärdering - Mina pengar

Vad tycker du om helheten av utbildningen? (1 = lägst, 5=högst)

1 2 3 4 5

Vad tycker du var bra med utbildningen och de tre utbildningsstegen, *förberedande lektion, föreläsning* och avslutning med *test/diplom*?

Allt var tydligt. Det var lätt att hänga med
Bra med pauserna. Att vi fick säga/svara på
Sant eller falsk frågor

Vad tycker du om följande moment under *föreläsningen* som Peter och Therese hade?

Tid
Det var skönt med pauserna. tiden var inte
för lång.

Innehåll
Bra, lärde mig mycket, väldigt användbart.

Föreläsarna
Treveliga, förklarade bra.

Vad tycker du var mindre bra?

Övriga synpunkter

Tack för att du tog dig tid och svarade.
Therese och Peter

Utvärdering - Mina pengar

Vad tycker du om helheten av utbildningen? (1 = lägst, 5=högst)

1

2

3

4

5

Vad tycker du var bra med utbildningen och de tre utbildningsstegen, *förberedande lektion, föreläsning* och avslutning med *test/diplom*?

Jag tyckte att helheten var bra. Ni var dubbtiga på att förklara och visste allting så i fall man frågade något hade ni svar på frågorna.

Vad tycker du om följande moment under *föreläsningen* som Peter och Therese hade?

Tid

Skulle kanske ha behövts lite längre tid där vi ställde mycket frågor

Innehåll

Bra och väldigt viktig information att veta

Föreläsarna

Dubbtiga, kunde sitta senare.

Vad tycker du var mindre bra?

Att vi ej hann gå igenom allt, annars inget

Övriga synpunkter

Bra och lärorik utbildning, rolig och givande!

Tack för att du tog dig tid och svarade.
Therese och Peter

Utvärdering - Mina pengar

Vad tycker du om helheten av utbildningen? (1 = lägst, 5=högst)

1 2 3 4 5

Vad tycker du var bra med utbildningen och de tre utbildningsstegen, förberedande lektion, föreläsning och avslutning med test/diplom?

Intressant, bra upplägg och lättare att lära sig när det är återkommande moment

Vad tycker du om följande moment under föreläsningen som Peter och Therese hade?

Tid längre tid!!

Innehåll Mycket bra, intressant

Föreläsarna väldigt pedagogiska

Vad tycker du var mindre bra?

ingen åsikt

Övriga synpunkter

Tack för att du tog dig tid och svarade.
Therese och Peter

Utvärdering - Mina pengar

Vad tycker du om helheten av utbildningen? (1 = lägst, 5=högst)

1 2 3 4 5

Vad tycker du var bra med utbildningen och de tre utbildningsstegen, *förberedande lektion, föreläsning* och avslutning med *test/diplom*?

Mycket bra

Vad tycker du om följande moment under *föreläsningen* som Peter och Therese hade?

Tid

Mycket bra, ~~spår~~ passerna var mycket bra så att man klarade av 3h.

Innehåll

Toppen, lärorikt

Föreläsarna

Toppen

Vad tycker du var mindre bra?

Inget jag kan komma på

Övriga synpunkter

Nej

Tack för att du tog dig tid och svarade.
Therese och Peter

Betyg från eleverna:

- Alla klasser: medelbetyg **4,4**
- Klass HT17: **5**

Falun bjöd på vinterlandskap

🕒 8 mars, 2019 📁 [Hur mår din ekonomi?, Lokal samverkan, Workshop](#) 👤 [Alexandra Bergling](#)

Medan Niklas och Martina mötte våren i Helsingborg blev jag och Amanda påmindas om att vi ännu inte lämnat vintern när vi hade workshop i Falun. Det var kallt ute men desto varmare och livfullare inomhus.

Något som jag tyckte var väldigt kul med workshopen i Falun var bredden av deltagare, vi hade personer från budget- och skuldrådgivningen, Attention, öppenvårdspsykiatri, Krami, frivilliga samhällsarbetare, Svenska kyrkan, Socialförvaltningen bland flera andra. Diskussionerna flödade verkligen. Både på för- och eftermiddagen.

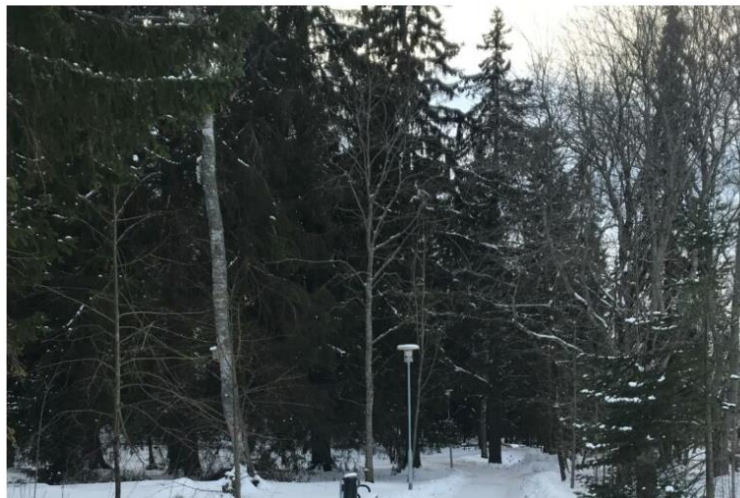
Vi hade även hjälp av Peter Kindström, budget- och skuldrådgivaren i Falun som berättade om vad budget- och skuldrådgivningen kan hjälpa till med och om deras fantastiska initiativ med att varje gymnasieelev inom de kommunala gymnasieskolorna i Falun får fem (!) lektioner i privatekonomi och konsumentkunskap. Ett fantastiskt gott exempel!

Om bloggen

Genom bloggen vill vi kommunicera arbetet inom regeringsuppdraget med fördjupad samverkan mot överskuldssättning.

Här kan du läsa tankar, idéer, vad som pågår och vad som planeras inom projektet. Du kan även lämna kommentarer och synpunkter.

Projektet fortgår till den 30 juni 2019 då det ska slutredovisas till regeringen.

- **Inbjudan temadag Västsverige:**
- Under konsumentdagarna 2018 höll Konsument Falun en kort presentation om ert projekt "Mina pengar". Är det ett projekt som ni fortfarande driver? Vi planerar en temadag i Göteborg den 15 november och söker efter goda exempel som andra KVL:are i landet vill presentera och dela med sig av under ca 15 minuter. Jag bifogar presentationen från Konsumentdagarna

- År 2017 fick vi klartecken av dåvarande gymnasiechef Johan Svedmark att utbildningen kan genomföras. Beslut var fattat i gymnasiets ledningsgrupp.

Antal budget och skuldrådgivare per kommun

Falun 1 st

Borlänge 2 st

Varberg 2 st

Östersund 4 st

Norrtälje 2 st

Gotland 2 st

Nyköping 2 st

Skövde 3,5 st

Trollhättan 3,5 st